

KUTUBXONA HIKMATLAR XAZINASI

Sultonova Aziza Mannobjon qizi
Andijon viloyati Jalaquduq tumani
2-umumiy o'rta ta'lim maktabining kutubxonasi mudiri

Annostatsiya: Ushbu maqolada kutubxonalar va ular negizidagi hikmatlar xazinasini haqidagi tushunchalar hamda kutubxonalarning jamiyatimizdagi o'rni va ro'li, ularni qanday qilib ilmiy va madaniy markazlarga aylantirish mumkinligi to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Kutubxona, tarix, xazina, ma'lumot, fikr, insoniyat, musobaqa, kompyuter, online kutubxona, o'quvchilar, pedagoglar.

Kutubxona-insoniyat tarixidagi eng muhim ma'lumotlar manbalaridan biri bo'lib, bilim va hikmatlarni saqlash, ulardan foydalanish imkonini insoniyatga taqdim etadi. Kutubxonalar o'zining hikmatlar xazinasini sifatida ilm-fan, madaniyat va butun jahon tarixini saqlaydi, yosh avlodlarga boy merosni yetkazadi. Kutubxonalarning asosiy vazifasi esa eski va yangi bilimlarni saqlash, o'qish va ta'limni rag'batlantirish, shuningdek, jamoatchilikni ma'lumotlar bilan ta'minlashdan iboratdir. Har bir kutubxona, jamiyatning ilmiy va madaniy rivojlanishiga hissa qo'shadigan vosita bo'lib, kitoblar orqali fikr va g'oyalarning rivojlanishiga xizmat qiladi. Kutubxona hikmatlari insoniyat tarixining eng yirik an'alaridan biridir, chunki ular nafaqat ilm-fan, balki falsafa, san'at, adabiyot, madaniyat va boshqa ko'plab yo'nalishlarning yodgorliklari hisoblanadi.

Kutubxona orqali insoniyat o'z bilimlarini jamlaydi, yangi bilimlarni o'zlashtiradi va avlodlar o'rtasida uzviy bog'liqlikni ta'minlaydi. Kutubxonalarning hikmatlar xazinasini sifatida ahamiyati, nafaqat zamonaviy-ilmiy va badiiy asarlar, balki qadimiy qo'lyozmalar, tarixiy hujjatlar, va folklor materiallarini o'z ichiga oladi. Har bir kutubxona o'zida o'sha davrning ilm-fan va madaniyatini aks ettiruvchi materiallarni saqlaydi. Misol uchun, qadimiy Misr, Yunoniston, va Rim davrlaridagi kutubxonalar, o'z davrining ilg'or bilimlarini jamlaydigan markazlar bo'lgan. Kutubxonalar orqali o'sha davrlardagi falsafa, matematika, astronomiya, tibbiyot va adabiyotning rivojlanish tarixini o'rganish mumkin.

Kutubxonalar nafaqat bilimlarni jamlash joyi, balki jamiyatni ilmiy, ma'naviy, va ijtimoiy jihatdan yuksaltirishga xizmat qiladigan markazlardir. Ularning hikmatlar xazinasini orqali nafaqat o'rganish, balki yangi g'oyalar va fikrlar yaratish imkoniyati mavjud. Shu sababli, ayni davrda kutubxonalarni rivojlantirish va ularning hikmatlar xazinasini sifatidagi ahamiyatini saqlab qolish juda muhimdir.

Bugungi kunda kutubxonalar raqamli texnologiyalar orqali o'z faoliyatini yanada kengaytirmoqda. Internet va raqamli kutubxonalar odamlar uchun bilim olish, ilmiy izlanishlar qilish va ma'lumotlarni o'rganish, elektron kutubxonalar esa onlayn ma'lumot bazalari bilimlarni oson va tez tarqatish imkoniyatini taqdim etmoqda, bu esa

kutubxonalar o'rnini yanada muhim qiladi. Biroq, kutubxonalarning asosiy vazifasi o'zining manbalarini saqlashda davom etadi, chunki ko'plab qadimgi va qimmatbaho asarlar faqat jismoniy shaklda saqlanadi.

Bolalarni kutubxonalarga qiziqtirish, ularning o'qish va bilim olishga bo'lgan ishtiyoqini oshirish uchun bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilishi kerak. Bugungi kunda kutubxonalar faqat kitoblar saqlash joyi emas, balki bolalar uchun ilm-fan, ijodkorlik va o'qish madaniyatini rivojlantirish markaziga aylanishi lozim.

Quyida bolalarni kutubxonalarga qiziqtirish uchun amalga oshirilishi kerak bo'lgan bir nechta muhim chora-tadbirlar keltirilgan:

1. Bolalar uchun maxsus bo'limlar yaratish

Kutubxonada bolalar uchun alohida, rang-barang va qulay joylar tashkil etish kerak. Bu bo'limda o'quvchilar uchun qiziqarli va yoshiga mos kitoblar joylashtirilishi, shu bilan birga o'yinlar, jurnallar, multfilm va interaktiv materiallar ham bo'lishi mumkin. Bolalar uchun kutubxona muhitini iliq va qulay qilish, ularga kutubxonada vaqt o'tkazishning qiziqarli va foydali ekanligini ko'rsatadi.

2. O'quv dasturlari va tadbirlar o'tkazish

Kutubxonalarda bolalar uchun turli o'quv dasturlari va tadbirlar tashkil etish juda muhim. Misol uchun, hikoya o'qish, teatr tomoshalari, drama, ijodiy ishlar (rasm chizish, yozuvlar yaratish) va yosh yozuvchilar uchun tanlovlar o'tkazish mumkin. Shu tarzda bolalar kutubxonaga kelib, faqat kitoblar bilan tanishishdan tashqari, ijodiy jarayonlarga ham qo'shilishadi.

3. Interaktiv va raqamli texnologiyalarni joriy etish

Zamonaviy texnologiyalarni kutubxonalarga kiritish, bolalar uchun yanada qiziqarliroq va interaktiv muhit yaratadi. Kompyuterlar, planshetlar yoki raqamli ekranlar orqali bolalar elektron kitoblar o'qishlari, bilim o'yinlarini o'ynashlari, ilmiy va madaniy materiallarni o'rganishlari mumkin. Elektron kutubxonalar va interaktiv dasturlar orqali bolalar o'qish va ilm-fanga yanada qiziqish bilan yondashadilar.

4. Yosh kitobxonlarni qo'llab-quvvatlash

Kutubxonalarda bolalar uchun maxsus kitoblar kartochkalari yoki tizimlari ishlab chiqish mumkin. Har bir kitobni o'qigan bola uchun ma'lum bir ball yoki mukofot tizimi joriy etish, ularning qiziqishini oshiradi. Misol uchun, "o'qish missiyalari", "kitoblar safari" kabi maxsus o'quv dasturlari orqali bolalar o'qishning samarali va o'yin tarzida rivojlanishini ta'minlash mumkin.

5. Kutubxona muassasalarida bolalar kutubxonachilari tayyorlash

Kutubxona xodimlarining bolalar bilan ishlash bo'yicha o'rgatishlari kerak. Bolalar kutubxonachilari, o'zlari uchun qiziqarli materiallarni tanlab, bolalarga o'qish uchun tavsiyalar berishlari mumkin. Bu ularni o'ziga jalb qilishda va kitoblar bilan tanishtirishda muhim ahamiyatga ega.

6. Qiziqarli kitoblar va axborotlarni taqdim etish

Bolalar uchun rang-barang, qiziqarli va yoshga mos kitoblar tanlash zarur. Fantastika, ilmiy fantastika, sarguzashtlar, hayvonlar haqida hikoyalar va multfilmlar

asosidagi kitoblar bolalar orasida eng mashhur bo'lishi mumkin. Shuningdek, kitoblarni audiokitob shaklida taqdim etish, ular uchun qo'shimcha vaqtda o'qish imkoniyatini yaratadi.

7. O'quvchilarga qiziqarli tarixiy va madaniy tajribalar taqdim etish

Kutubxonalar bolalar uchun tarixiy va madaniy tadbirlar, ekskursiyalar yoki ma'rifiy sayohatlar tashkil etishi kerak. Masalan, kutubxona eksponatlari, san'at galereyalari yoki kutubxonaning tarixiga oid interaktiv ko'rgazmalar orqali bolalar o'zlarining bilim doirasini kengaytirishlari mumkin.

8. Ota-onalar va pedagoglar bilan hamkorlik

Bolalarni kutubxonalarga qiziqtirish uchun ota-onalar va o'qituvchilar bilan yaqindan hamkorlik qilish muhim. Ota-onalarga o'z farzandlarini kitoblar bilan tanishtirish bo'yicha tavsiyalar berish, kutubxonaga tashriflar uchun maxsus tadbirlar o'tkazish, bolalar uchun o'qish va yozish bo'yicha ko'maklashish ularning qiziqishini yanada oshiradi.

Biz bilamiz ayni davrda yurtimizda bolajonlarni kitob o'qishga qiziqtirish turli xil loyiha va musobaqalar tashkil etishga katta e'tibor qaratilmoqda. Jumladan „Sevimli“ telekanalida **Bizning Faxrimiz** loyihasini misol keltirsak bo'ladi. Ushbu musobaqada bolajonlar o'z orzulariga ko'plab kitoblarni o'qib, bilim olib erishish imkoniyati yaratilgan. Mana shunday musobaqa va loyihalar ko'plab har bitta viloyat tumanlarimizda tashkil etilishi kerak deb hisoblayman

XULOSA: Xulosa qilib shuni aytish kerakki, biz pedagoglar, kutubxonachilar shuningdek barcha ta'lim-tarbiya yo'nalishidagi kasbdoshlar har bitta o'quvchini nazardan qoldirmagan holda, ularning bilim olishiga yaxshi e'tibor qaratishimiz va kitob mutoala qilishlariga qiziqtirishimiz, imkoniyat hamda sharoit yaratib berishimiz kerak. Chunki ular Yurtimiz kelajagi hisoblanadi. Bolalarni kutubxonalarga qiziqtirishning asosiy yo'li — bu ularga o'qishning qiziqarli va foydali ekanligini ko'rsatish, shuningdek, kutubxonani ilm-fan, ijodkorlik va ma'rifatning markazi sifatida taqdim etishdir. Shu orqali bolalar kutubxonaga kelish, yangi bilimlarni o'rganish va kitoblar bilan tanishishning mazmunli va qiziqarli bo'lishini his qilishlari mumkin. Bolalar uchun kutubxona — bu ular uchun yangi dunyo ochadigan, ijod va o'rganishga ilhomlantiruvchi bir joydir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Aristotle. Nicomachean Ethics. Translated by W. D. Ross. Oxford University Press, 2009.
2. Gombrich, E.H. The Story of Art. Phaidon Press, 2006.
3. Havelock, Eric A. Preface to Plato. Harvard University Press, 2004.
4. McKinnon, Keith. Libraries in the Ancient World. Yale University Press, 2017.
5. Pettitt, Brian. The Ancient Library of Alexandria. Cambridge University Press, 1991.
6. Ranganathan, S.R. Five Laws of Library Science. Madras Library Association, 1931.

7. Roberts, David. The Library: An Illustrated History. Abbeville Press, 1994.
8. Stock, Kathleen. Information and Society: An Introduction. Polity Press, 2019.
9. Tufte, Edward R. Envisioning Information. Graphics Press, 1990.
10. Tashkent State Pedagogical University - Bolalar kutubxonalarida o'qish va ta'limni rag'batlantirishga oid ilmiy ishlar va maqolalar. Bu manba kutubxona xizmatlari va ularning bolalarga ta'sirini o'rganishga qaratilgan.
11. "Kutubxona menejmenti" (Library Management) – O'zbekistonda kutubxona menejmenti va bolalar kutubxonalarini rivojlantirish haqidagi ilmiy asar. U kutubxonalarda turli tadbirlarni amalga oshirishga oid tavsiyalarni o'z ichiga oladi.
12. "Bolalar kutubxonolari va ularning roli" – Bolalar kutubxonalarining o'qish va ta'limda tutgan o'rni haqidagi ilmiy maqolalar. Bu adabiyot kutubxona bo'yicha o'rgatish metodikalariga asoslanadi.
13. O'zbekiston Respublikasi Kutubxona Assotsiatsiyasi resurslari – Bolalar kutubxonalarida o'qish va rivojlantirish uchun amaliy maslahatlar, kutubxonada tadbirlar o'tkazish bo'yicha qo'llanmalar.
14. "Pedagogika" (Pedagogy) – Bolalar ta'limi va o'qish metodikalariga oid adabiyotlar. Bu manba bolalarni o'qishga qiziqtirish va rag'batlantirish bo'yicha asosiy yondoshuvlarni taqdim etadi.
15. Bolalar uchun badiiy adabiyotlar va o'qish bo'yicha qo'llanmalar – Bolalar adabiyoti va o'qishning psixologik, ta'limiy jihatlarini ko'rib chiqadigan asarlar.